



EUROOPAN KOMISSIO

Bryssel 20.9.2011  
KOM(2011) 568 lopullinen

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,  
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE SEKÄ ALUEIDEN  
KOMITEALLE**

**tiedonanto EU:n politiikasta ja vapaaehtoistyöstä: valtioiden rajat ylittävän  
vapaaehtoistoiminnan tunnustaminen ja edistäminen EU:ssa**

## 1. JOHDANTO

Vapaaehtoistyö synnyttää henkistä ja sosiaalista pääomaa. Se on väylä integroitumiseen ja työllisyyteen ja keskeinen tekijä sosiaalisen koheesion parantamisessa. Vapaaehtoistyössä tulevat esiin ennen kaikkea oikeudenmukaisuuden, solidaarisuuden, osallisuuden ja kansalaisuuden perusarvot, joille Eurooppa perustuu. Vapaaehtoistyöntekijät auttavat muokkaamaan eurooppalaista yhteiskuntaa, ja kotimaansa ulkopuolella työskentelevät vapaaehtoiset edistävät kansalaisten Euroopan<sup>1</sup> rakentamista. Vapaaehtoistoiminta liittyykin välillisesti moniin Euroopan unionin toiminta-alueisiin, kuten elinikäiseen oppimiseen, maaseudun kehittämiseen ja urheiluun, joilla se tuo arvokkaan lisän Euroopan unionin ohjelmiin.

Muun muassa kaikista näistä syistä vuosi 2011 on nimetty aktiivista kansalaisuutta edistävän vapaaehtoistyön Euroopan teemavuodeksi<sup>2</sup>. Eurooppalainen teemavuosi antaa Euroopan komissiolle mahdollisuuden arvioida vapaaehtoistyötä Euroopan unionissa ja sen panosta yhteiskunnan toimintaan. Se myös antaa komissiolle mahdollisuuden arvioida, mitä Euroopan unioni ja jäsenvaltiot voivat tehdä helpottaakseen ja edistääkseen vapaaehtoistyötä, etenkin valtioiden rajat ylittävissä tilanteissa.

Tämän tiedonannon jälkeen ja ennen vuoden 2012 loppua Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle toimitetaan raportti, jossa arvioidaan teemavuoden tuloksia.

### 1.1. Määritelmä ja taustatiedot

Kussakin maassa vapaaehtoistyöhän liittyy erilaisia käsityksiä, määritelmiä ja perinteitä. Vapaaehtoistyöksi määritellään kaikenlainen vapaaehtoinen toiminta, joko virallinen tai epävirallinen. Vapaaehtoistyöntekijät toimivat omasta vapaasta tahdostaan, oman valintansa ja motivaationsa mukaisesti eivätkä tavoittele taloudellista etua. Vapaaehtoistyö on solidaarisuuden osoitus ja tapa yksityishenkilöille ja järjestöille käsitellä inhimillisiä, sosiaalisia tai ympäristöön liittyviä tarpeita ja kysymyksiä. Vapaaehtoistyötä tehdään usein voittoa tavoittelemattoman järjestön tai yhteisöperustaisen aloitteen tukemiseksi.<sup>3</sup>

Komission teettämässä tutkimuksessa arvioitiin, että vuonna 2010 noin 100 miljoonaa eurooppalaista on sitoutunut vapaaehtoistoimintaan. Tämä luku kuvaa kokonaistilannetta, mutta ihmisten osallistuminen vapaaehtoistyöhön vaihtelee laajalti eri puolilla EU:ta.<sup>4</sup>

Monissa EU-maissa 30–50-vuotiaat ovat aktiivisimpia vapaaehtoistoiminnassa, vaikkakin nuorten ja vanhempien vapaaehtoistyöntekijöiden lukumäärä on kasvamassa.

Vapaaehtoistoimintaa on monilla sektoreilla, joista merkittävimmät ovat urheilu sekä sosiaali- ja terveydenhuolto. Muita sektoreita ovat oikeusasiat, kulttuuri, koulutus, nuoriso, ympäristö ja ilmasto, kuluttajansuoja, humanitääri-apu, kehitysyhteistyöpolitiikka ja tasa-arvo.

---

<sup>1</sup> Katsaus Euroopan unionin kansalaisuuteen vuonna 2010 – Unionin kansalaisoikeuksien esteiden poistaminen, KOM(2010) 603 lopullinen, 27.10.2010.

<sup>2</sup> Neuvoston päätös N:o 37/2010/EY, aktiivista kansalaisuutta edistävän vapaaehtoistyön Euroopan teemavuodesta (2011), tehty 27. marraskuuta 2009 (EUVL L 17, 22.1.2010, s. 43–49).

<sup>3</sup> Sama kuin edellä.

<sup>4</sup> ”Volunteering in the European Union” (GHK 2010).

Vapaaehtoistyöllä on merkittävä vaikutus kansallisten rajojen yli. Valtioiden rajat ylittävällä vapaaehtoistyöllä on merkittävää potentiaalia koulutuksen, työllisyyden ja kansalaisuuden kannalta. Sillä voidaan myös parantaa yhteisymmärrystä ja edistää vahvemman eurooppalaisen identiteetin kehittämistä.

## 1.2. Vapaaehtoistyön haasteet

Johns Hopkins Universityn tekemän kahdeksaa teollisuusmaata koskevan tutkimuksen<sup>5</sup> sekä teemavuodesta 2011 tähän asti saatujen kokemusten perusteella etenkin valtioiden rajat ylittävän vapaaehtoistyön potentiaalisiksi haasteiksi on kartoitettu seuraavat:

- **Selkeiden oikeudellisten puitteiden puute:** Lähes viidesosalla jäsenvaltioista ei ole selkeitä oikeudellisia puitteita ja sääntöjä vapaaehtoistyöntekijöille ja vapaaehtoistyölle.
- **Vapaaehtoistoimintaa edistävien kansallisten strategioiden puute:** Olisi luotava kansallisia vapaaehtoistyöstrategioita, jotka kattavat seuraavat näkökohdat: koulutus, lomaetuudet, sosiaaliturva, oikeus työttömyysetuuksiin valtioiden rajat ylittävässä vapaaehtoistoiminnassa, asuminen sekä aiheutuneiden kustannusten korvaaminen.
- **Taloudelliset rajoitukset:** Vaikka vapaaehtoistyötä tehdään ilmaiseksi, se ei ole ilmaista. Vapaaehtoistoimintaan perustuvilla organisaatioilla on usein puutetta kestävästä rahoituksesta, ja kilpailu käytettävissä olevista varoista on kovaa.
- **Kysynnän ja tarjonnan epäsuhta:** Kasvava suuntaus vapaaehtoissektorin ”ammattillistamiseen” aiheuttaa tiettyä epäsuhtaa vapaaehtoisorganisaatioiden tarpeiden ja uusien vapaaehtoistyöntekijöiden toiveiden välillä. Vapaaehtoistyöntekijöitä on käytettävissä lyhytaikaisiin projekteihin, kun taas organisaatiot tarvitsevat ihmisiä, jotka pystyvät sitoutumaan pitkäjänteisesti.
- **Tunnustamisen puute:** Vapaaehtoistoiminnasta saatuja taitoja ei aina tunnusteta tai oteta huomioon riittävästi.
- **Veroesteet:** Jäsenvaltiot soveltavat erilaista verokohtelua vapaaehtoistyöntekijöiden tuloihin/avustuksiin ja vapaaehtoistoiminnan aikana syntyneiden kustannusten korvaamiseen. Tämän vuoksi vapaaehtoistyöntekijät voivat kohdata verotukseen liittyviä esteitä toisessa maassa toimiessaan.
- **Puutteelliset tiedot:** Jäsenvaltioiden vapaaehtoistyöstä tarvitaan vertailukelpoisempia tietoja, jotta voidaan kartoittaa hyviä toimintatapoja ja parantaa toimintalinjojen suunnittelua.

Näiden kysymysten ratkaisussa edistyi jonkin verran vuonna 2006, jolloin jäsenvaltiot sitoutuivat tekemään yhteistyötä poistaakseen sellaisia esteitä, jotka suoraan tai välillisesti haittaavat EU:n kansalaisten opiskeluun tai ammatilliseen kehittämiseen, myös

---

<sup>5</sup> ”Volunteering in the European Union” (GHK 2010).

vapaaehtoistyöhön, liittyvää liikkuvuutta.<sup>6</sup> Edelleen on kuitenkin paljon parannettavaa. Erityishuomiota on kiinnitettävä sellaisen vapaaehtoistoimintaympäristön luomiseen, joka tarjoaa yhdenvertaiset pääsy- ja osallistumismahdollisuudet kaikille ihmisille.

### 1.3. Vapaaehtoistoiminnan lisäarvo

Vapaaehtoistoiminta edistää osaltaan Eurooppa 2020 -kasvustrategiaa<sup>7</sup>, etenkin EU:n työllisyysasteen osalta (75 prosenttia vuoteen 2020 mennessä), auttamalla ihmisiä hankkimaan uusia taitoja ja mukautumaan muutoksiin työllisyysmarkkinoilla. Edellä mainitussa Johns Hopkins Universityn tutkimuksessa todettiin, että vapaaehtoissektorin osuus voi olla jopa 5 prosenttia bruttokansantuotteesta.<sup>8</sup> Tämä voi olla erittäin tärkeää taloudellisten vaikeuksien ja säästötoimien aikana. Myös solidaarisuus kasvaa vapaaehtoistoiminnan kautta, kun ihmiset oppivat mukautumaan teknologian, globalisaation ja ikääntyvän väestön mukanaan tuomiin muutoksiin.

Vapaaehtoistoiminta edistää välittömästi keskeisiä tavoitteita sosiaaliseen osallisuuteen, työllisyyteen, koulutukseen, ammattitaidon kehittämiseen ja kansalaisuuteen liittyvillä EU:n politiikanaloilla. Sen positiiviset vaikutukset tulevat esiin uusissa indikaattoreissa, jotka mittaavat sosiaalista koheesiota tai vapaaehtoistyöntekijöiden onnellisuutta, yhteisöllisyyden tunnetta, aktiivisuutta ja hyvinvointia.<sup>9</sup> Tämä koskee vapaaehtoisia myös osaamiskeskeisillä aloilla, kuten koulutuksen ja tutkimuksen sekä kansainvälisen yhteistyön alalla.

Euroopan unionin osallistuminen vapaaehtoistyötä koskevien kysymysten käsittelyyn tuo konkreettisia etuja, joista ilmeisimpiä ovat valtioiden rajat ylittävän vapaaehtoistyön sekä vapaaehtoistyöntekijöiden liikkuvuuden edistäminen Euroopan unionissa. Yleisemmällä tasolla Euroopan unioni voi antaa pontta vapaaehtoistyötä koskevan politiikan kehittämiseksi tulevina vuosina; toissijaisuusperiaatteen mukaisesti politiikan kehittäminen tapahtuisi jäsenvaltioiden tasolla ottaen huomioon kansalliset prioriteetit ja Euroopan unionin yleiset strategiset tavoitteet tulevaa vuosikymmentä varten.

Seuraavassa kohdassa käsitellään tapoja, joilla komissio tällä hetkellä tukee vapaaehtoissektoria ja joilla se pyrkii jatkossa vastaamaan esiin otettuihin kysymyksiin.

## 2. EUROOPAN TASON POLITIIKKA JA VAPAAEHTOISTOIMINTA

### 2.1. EU-rahoitusmahdollisuudet vapaaehtoistoiminnassa

EU:n toimielimet ovat jo pitkään tunnustaneet vapaaehtoisorganisaatioiden merkityksen siinä, että ne tarjoavat ihmisille mahdollisuuden antaa jotakin takaisin yhteisöilleen ja osallistua

---

<sup>6</sup> Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus, annettu 18. joulukuuta 2006, koulutukseen liittyvästä valtioiden rajat ylittävästä liikkuvuudesta yhteisössä: Liikkuvuutta koskeva eurooppalainen laatuperuskirja (2006/961/EY).

<sup>7</sup> Komission tiedonanto: Eurooppa 2020 – Älykkään, kestävä ja osallistavan kasvun strategia, KOM(2010) 2020 lopullinen, 3.3.2010.

<sup>8</sup> ""Measuring Civil Society and Volunteering" (Johns Hopkins University 2007).

<sup>9</sup> Ks. S. Hossenfelder, On the problem of measuring happiness, (February 3, 2011). Saatavilla seuraavasta osoitteesta: <http://ssrn.com/abstract=1754423>. Siinä viitataan myös Ranskan puheenjohtajuuskaudella vuonna 2008 perustetun International Commission on the measurement of economic performance and social progress -komitean tutkimukseen sekä British Office for National Statistics -laitoksen hiljattaisiin toimiin, joilla pyritään mittaamaan ihmisten hyvinvointia.

kansalaistoimintaan laajemmassa eurooppalaisessa yhteydessä. Tällä hetkellä EU tarjoaa rahoitusta vapaaehtoistyöntekijöille ja vapaaehtoistoimintaan seuraavista ohjelmista:

Nuorisotoimintaohjelmaan (Youth in Action)<sup>10</sup> kuuluva Eurooppalainen vapaaehtoistyö -toimi (EVS) tarjoaa 18–30-vuotiaille nuorille mahdollisuuden tehdä vapaaehtoistyötä enintään 12 kuukautta kotimaansa ulkopuolella. Paikallisyhteisöjen hyödyttämisen lisäksi EVS tarjoaa vapaaehtoisille mahdollisuuden hankkia uusia taitoja, oppia kieliä ja tutustua uusiin kulttuureihin.

*EVS-toimen kautta Costica, 27-vuotias näkövammaisen romanialainen, sai mahdollisuuden viettää neljä ja puoli kuukautta vapaaehtoisena näkövammaisille lapsille tarkoitettussa IRHOV-koulussa Liègeissä Belgiassa. Costica veti lapsille suunnattua tietokone-, urheilu- ja kulttuuritoimintaa ja pystyi kokemuksensa kautta kehittämään henkilökohtaisia, sosiaalisia ja ammatillisia taitojaan. Samalla hän tarjosi merkittävää tukea isäntäyhteisölle toimimalla roolimallina näkövammaisille lapsille ja innostavana esimerkkinä heidän vanhemmilleen ja koulun henkilökunnalle. Tältä kannalta vapaaehtoistoiminta EVS:n kautta on tapa osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan ja osoittaa solidaarisuutta nuorille eurooppalaisille vahvistamalla samalla omaa työllistettävyyttään.*

Kansalaisten Eurooppa -ohjelmasta<sup>11</sup> tuetaan monenlaisia toimia ja organisaatioita, jotka edistävät Euroopan kansalaisuutta, kuten ystävyyskaupunkihankkeita. Ohjelmassa kiinnitetään erityishuomiota vapaaehtoistoiminnan edistämiseen, ja vapaaehtoistoiminta onkin asetettu ohjelman prioriteetiksi vuonna 2011.

*Kansalaisten Eurooppa -ohjelmasta rahoitetaan Euroopan maaseutuyhteisöjen yhteistyötä, johon osallistuu 27 pientä maalaiskuntaa, yksi kustakin EU:n jäsenvaltiosta. Tällä yhteistyöllä pyritään luomaan mahdollisuuksia tavata muita ”keittiön pöydän ääressä” eli annetaan Euroopan kansalaisille mahdollisuus toimia valtioiden rajat ylittävästi henkilökohtaisella tasolla ja käsitellä eri aiheita ja tehdä yhteistyötä eri aloilla (esim. osallistuminen paikallisdemokratiaan, nuorten rooli paikallisdemokratiassa ja seniorikansalaisten hyvinvointi). Toiminnassa tukeudutaan voimakkaasti vapaaehtoiisiin, jotka auttavat tapahtumien järjestämisessä ja hankkivat kutsuille vieraille majoitusta isäntäkunnasta.*

Elinikäisen oppimisen ohjelmaan<sup>12</sup> sisältyy Grundtvig-ohjelma, jolla edistetään Euroopan kansalaisten osallistumista vapaaehtoisprojekteihin muussa kuin omassa kotimaassaan, jotta he voivat oppia asioita ja jakaa tietämystään ja kokemustaan valtioiden rajojen yli.

*Manchesterin museo ja Budapestin taidemuseo loivat Grundtvig-ohjelman puitteissa seniorivapaaehtoishankkeen, jossa tarkoituksena oli saada yli 50-vuotiaat osallistumaan. Hankkeen keskiössä oli vaihto-ohjelma, jossa kuusi vapaaehtoista kummastakin museosta osallistui vaihtovierailuun toisessa museossa ja sai näin mahdollisuuden toimia vapaaehtoisena vieraassa maassa. Hankkeella on luotu foorumi, jolla eri Euroopan maissa vapaaehtoisten kanssa työskentelevät museot voivat jakaa hyviä toimintatapoja.*

<sup>10</sup> Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 1719/2006/EY, tehty 15. marraskuuta 2006 (EUVL L 327, 24.11.2006, s. 30–44).

<sup>11</sup> Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 1904/2006/EY, tehty 12. joulukuuta 2006 (EUVL L 378, 27.12.2006, s. 32–40).

<sup>12</sup> Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 1720/2006/EY, tehty 15. marraskuuta 2006 (EUVL L 327, 24.11.2006, s. 45).

Näiden suoraan vapaaehtoiisiin ja vapaaehtoistoimiin kohdistuvien ohjelmien lisäksi EU:lla on useita rahoitusohjelmia, joita vapaaehtoiset voivat hyödyntää esimerkiksi elintarvikejakelun, sosiaalisen syrjäytymisen ja syrjinnän, sukupuolten tasa-arvon, huumausaineiden käytön ehkäisyyn, rikosten uhrien auttamisen<sup>13</sup>, kansanterveyden, kuluttajansuojan sekä ympäristön ja ilmastotoimien alalla.

**Komissio on sitoutunut lisäämään tietoa EU:n kansalaisten ja sidosryhmien keskuudessa eri rahoitusohjelmista, joita vapaaehtoiset voivat hyödyntää vapaaehtoistoimintaa varten. Näin taataan, että vapaaehtoisestorin rahoitusmahdollisuuksia hyödynnetään täysimittaisesti.**

## **2.2. Vapaaehtoistoiminnan yhteiskunnallinen ulottuvuus**

### *2.2.1. Vapaaehtoistoiminta Euroopan kansalaisuuden ilmentäjänä*

Vapaaehtoistoiminta liittyy tiiviisti komission yleisiin poliittisiin tavoitteisiin, jotka koskevat unionin kansalaisuuden vahvistamista ja kansalaisten asettamista keskiöön EU:n poliittisessa päätöksenteossa.<sup>14</sup> Vapaaehtoistoiminta voi täydentää kansalaisten oikeuksien saamista ja edistää heidän aktiivista osallistumistaan yhteiskunnan toimintaan. Tämä koskee erityisesti valtioiden rajat ylittävää vapaaehtoistoimintaa, joka tarjoaa mahdollisuuden kulttuurienväliseen oppimiseen ja eurooppalaisen identiteetin kehittämiseen.

Lisäksi vapaaehtoistoiminta on sosiaalisen innovoinnin osatekijä, joka voi aktivoida ihmisten luovuutta ratkaisujen löytämiseksi ja hyödyntää paremmin vähäisiä resursseja.<sup>15</sup>

**Komissio tukee edelleen vapaaehtoisestoria rahoitusohjelmiensa ja EU:n koheesiopolitiikan ohjelmien kautta eri toiminta-aloilla.**

**Se seuraa aloitteita, joilla edistetään valtioiden rajat ylittävää vapaaehtoistoimintaa Euroopan kansalaisten teemavuoden (2013) puitteissa.**

### *2.2.2. Vapaaehtoiset pitävät yhteiskunnan koossa*

Vapaaehtoistoiminta vahvistaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta. Vapaaehtoistoiminta merkitsee jakamista ja muiden auttamista ja lisää näin solidaarisuutta. Vapaaehtoistoiminta lisää ihmisten sietokykyä heikommassa asemassa olevia yhteiskuntaryhmiä kohtaan ja vähentää rasismia ja ennakkoluuloja.

Vapaaehtoistoiminta on myös tunnustettu tavaksi, jolla voidaan tarjota uusia oppimismahdollisuuksia seniorikansalaisille ja vammaisille, jotta he voivat auttaa muokkaamaan yhteiskuntaa. Samalla vapaaehtoistoiminta voi parantaa sukupolvien välistä ymmärtämystä, kun nuoret ja vanhat työskentelevät yhdessä ja tukevat toisiaan.

<sup>13</sup> Euroopassa toimii yli 20 000 vapaaehtoista uhreja tukevissa organisaatioissa ("Uhrin oikeuksien lujittaminen EU:ssa", KOM(2011) 274 lopullinen, 18.5.2011, s. 5).

<sup>14</sup> "Poliittiset toimintalinjaukset seuraavaa komissiota varten (2009–2014)", 2009.

<sup>15</sup> "Empowering people, driving change: Social innovation in the European Union" (BEPA 2010). Tutkimuksen seitsemännen puiteohjelman tukemana Euroopan komissio aikoo tukea sosiaalialan foorumin perustamista innovatiivisia sosiaalipalveluja varten, joissa myös käsitellään vapaaehtoistoiminnan roolia palvelualalla.

Yksilön tasolla vapaaehtoistoiminta voi olla keino hankkia sosiaalisia taitoja, omaksua hyödyllinen rooli tai kokea (uudelleen) yhteisöllisyyttä. Yhteiskunnan tasolla se voi olla keino ihmisten voimaannuttamiseen, etenkin heikommassa asemassa olevien yhteiskuntaryhmien osalta.

Ympäristöön liittyvällä vapaaehtoistoiminnalla on merkittävä rooli suojelemaan ja parannettaessa ympäristöä nykyisiä ja tulevia sukupolvia varten ja samalla lisättäessä tietoisuutta ympäristökysymyksistä ja ympäristöystävällisten toimintatapojen toteuttamisesta.<sup>16</sup> Esimerkiksi Yhdistyneessä kuningaskunnassa British Trust for Conservation Volunteers (BTCV) -säätiö työskentelee yhdessä 300 000 vapaaehtoisen kanssa vuosittain, ja Slovakiassa ympäristöalan vapaaehtoistoiminnan osuus on 13,3 prosenttia kaikesta vapaaehtoistoiminnasta.<sup>17</sup>

Kansainvälinen Surfrider-säätiö järjestää vuosittain meriin kohdistuvan aloitteen (”Ocean Initiatives: the largest eco-citizens' rally in Europe”) tietoisuuden lisäämiseksi ja merten roskaamiseen liittyvän ongelman ratkaisemiseksi. Mukana on 40 000 vapaaehtoista, jotka osallistuvat siivoustalkoisiin yli 1 000:lla rannalla, järvellä, joella ja merellä Euroopassa ja muualla maailmassa.<sup>18</sup>

**Komissio saattaa esittää ehdotuksia, jotka kohdistuvat erityisesti vapaaehtoistoimintaan osana EU:n työllisyysstrategiaa, köyhyiden ja syrjäytymisen torjuntaa sekä komission ”Uudet taidot uusia työpaikkoja varten” -aloitetta.**

### 2.2.3. Koulutus ja vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoiminta voi olla joko jäsennettyä oppimistoimintaa (nk. epävirallista oppimista), johon vapaaehtoinen osallistuu tarkoituksellisesti, tai ”tahatonta” ja jäsentämätöntä oppimista (nk. arkioppimista). Kummassakaan tapauksessa vapaaehtoinen ei saa oppimistaan yleensä mitään todistusta. Tunnustettu vapaaehtoistyö oppimismuotona on sen vuoksi yksi EU:n koulutusalan toimien prioriteeteista. Neuvoston vuonna 2004 hyväksymien yhteisten periaatteiden<sup>19</sup> pohjalta Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämiskeskus Cedefop on julkaissut suuntaviivat epävirallisen ja arkioppimisen validoimiseen (”European guidelines on the validation of non-formal and informal learning”); se tarjoaa välineen sellaisten sertifiointikäytäntöjen kehittämiseen, joissa otetaan huomioon myös vapaaehtoissektori.

Koulutukseen liittyvä liikkuvuus antaa kansalaisille mahdollisuuden harjoittaa oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen EU:ssa. Valtioiden rajat ylittävä vapaaehtoistoiminta on esimerkki tällaisesta koulutukseen liittyvästä liikkuvuudesta.

<sup>16</sup> Vapaaehtoistoiminta ja ympäristö:

[http://community.cev.be/download/130/434/Fact\\_sheet\\_DG\\_ENV\\_environment.pdf](http://community.cev.be/download/130/434/Fact_sheet_DG_ENV_environment.pdf).

<sup>17</sup> CSVnet – National Coordination Body of Voluntary Support Centres, 2009. ”Brief compendium of the research: Volunteering across Europe. Organisations, promotion, participation”, s. 17.

<sup>18</sup> Vuoden 2011 aloitteen lehdistöiedote: [http://www.surfrider.eu/fileadmin/documents/io11/dp/20110228\\_DP-IO2011\\_EN.pdf](http://www.surfrider.eu/fileadmin/documents/io11/dp/20110228_DP-IO2011_EN.pdf).

<sup>19</sup> Neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätelmät epävirallisen oppimisen ja arkioppimisen yhteisistä eurooppalaisista tunnistamis- ja tunnustamisperiaatteista (toukokuu 2004).

**Komissio on laatimassa ehdotusta neuvoston suositukseksi epävirallisen ja arkioppimisen hyväksymisestä, mukaan luettuna vapaaehtoistoiminta.**

**Käytännön tasolla vapaaehtoistoiminnan kautta hankitut työkokemukset ja taidot voidaan esittää Europass-asiakirjoissa<sup>20</sup>, ja ne sisällytetään tulevaan eurooppalaiseen osaamispassiin.**

#### 2.2.4. Nuoriso ja vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoiminnalla voidaan tukea nuorten aktiivista osallistumista yhteiskunnan toimintaan. Jos nuorilla on hyvät tiedot vapaaehtoistoiminnasta ja he saavat siitä positiivisia kokemuksia, he toimivat todennäköisesti aktiivisina vapaaehtoisina koko elämänsä ja innoittavat muita nuoria tulemaan mukaan toimintaan.

Komissio on valinnut nuorten vapaaehtoistoiminnan yhdeksi prioriteetiksi vuonna 2001 käynnistetyssä nuorisopolitiikan yhteistyöprosessissa samoin kuin myöhemmässä nuorisopolitiikkaa koskevassa avoimessa koordinoitimenetelmässä. EU:n uudessa nuorisostrategiassa<sup>21</sup> vapaaehtoistoiminta on tunnustettu yhdeksi Euroopan nuoriin vaikuttavaksi avainalaksi.

Nuorten vapaaehtoisten liikkuvuutta koskevalla neuvoston suosituksella pyritään lisäämään yhteistyötä vapaaehtoistoiminnan organisoijien välillä EU:n jäsenvaltioissa. Siinä kehoitetaan kansalaisjärjestöjä ja viranomaisia kehittämään vapaaehtoistoimintaa ja antamaan muista EU-maista tuleville nuorille mahdollisuus osallistua tähän toimintaan.<sup>22</sup>

Nuorten vapaaehtoistoiminta tukee Eurooppa 2020 -strategian ”Nuoret liikkeellä” -lippulaiva-aloitetta<sup>23</sup>, jossa asetetaan nuoret keskeiselle sijalle EU:n visiossa, jossa talous pohjautuu tietoon, innovaatioon, korkeatasoiseen koulutukseen ja ammattitaitoon, osallistaviin työmarkkinoihin ja aktiiviseen osallistumiseen yhteiskunnan toimintaan.

**Vuonna 2012 jäsenvaltiot raportoivat komissiolle EU:n nuorisostrategian sekä nuorten vapaaehtoisten liikkuvuutta koskevan suosituksen täytäntöönpanosta eri puolilla EU:ta. Raporttien perusteella komissio tekee ehdotuksia jatkotoimista.**

#### 2.2.5. Urheilu ja vapaaehtoistoiminta

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 165 artiklassa kehoitetaan EU:ta ottamaan huomioon vapaaehtoistoimintaan perustuvat rakenteet edistäessään eurooppalaista urheilua.

<sup>20</sup> Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 2241/2004/EY, tehty 15. joulukuuta 2004, yhteisön yhteisistä puiteista tutkintojen ja pätevyyksien selkeyttämiseksi (Europass) (EUVL L 390, 31.12.2004, s. 6–20).

<sup>21</sup> ”EU:n nuorisostrategia – Satsataan nuorten vaikutusmahdollisuuksiin – Uudistetulla avoimella koordinoitimenetelmällä kiinni nuorison haasteisiin ja mahdollisuuksiin”, KOM(2009) 200 lopullinen, 27.4.2009.

<sup>22</sup> Neuvoston suositus nuorten vapaaehtoisten liikkuvuudesta Euroopan unionissa (EUVL C 319, 13.12.2008, s. 8).

<sup>23</sup> ”Nuoret liikkeellä – Aloite nuorten potentiaalain vapauttamiseksi tavoitteena älykäs, kestävä ja osallistava kasvu Euroopan unionissa”, KOM(2010) 477 lopullinen, 15.9.2010.



Jäsenvaltiot tunnustivat vapaaehtoistoiminnan merkittävän panoksen urheilun alalla ja sen taloudellisen arvon vuonna 2002 annetussa vapaaehtoistyötä urheilun alalla koskevassa Århusin julistuksessa. Vapaaehtoistoiminta oli yksi keskeisistä aiheista myös komission vuonna 2007 julkaisemassa urheilua koskevassa valkoisessa kirjassa<sup>24</sup>, jossa todettiin, että vapaaehtoistoiminta urheilun alalla vahvistaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta, edistää paikallisdemokratiaa ja kansalaisuutta sekä tarjoaa tilaisuuksia epäviralliseen oppimiseen. Neuvosto totesi toukokuussa 2011 päätöslauselmassaan EU:n urheilualan työsuunnitelmasta, että vapaaehtoistoiminta urheilun alalla on yksi ensisijaisista EU:n tason yhteistyöaloista.

Urheiluala kykenee aktivoimaan enemmän vapaaehtoisia kuin mikään muu ala. Useimmissa jäsenvaltioissa urheilutoimintaa ei olisi ilman vapaaehtoisia. Jäsenvaltioiden väliset erot ovat kuitenkin erittäin suuria, ja joissakin urheilutoimintaan osallistuu vain erittäin vähän vapaaehtoisia.<sup>25</sup> Jäsenvaltioissa, joissa urheilun alalla toimii paljon vapaaehtoisia, on voimakas vapaaehtoistointakulttuuri ja asianmukaiset rakenteet mutta toiminta saa tukea myös viranomaisilta.<sup>26</sup>

**Vuoden 2010 valmistelutoimessa urheilun alalla komissio rahoittaa neljää pilottihanketta, jotka liittyvät vapaaehtoistoimintaan ja urheiluun.**

#### 2.2.6. Työntekijöiden vapaaehtoistoiminta osoituksena yrityksen yhteiskuntavastuusta

Sekä yksityisellä että julkisella sektorilla voi olla merkittävä rooli vapaaehtoistoiminnan edistämässä osana niiden yhteiskuntavastuuta. Investoimalla työntekijöiden vapaaehtoistoimintaan ne ovat hyväntekijöitä paikallisyhteisössä mutta samalla myös parantavat mainettaan ja imagoaan, edistävät ryhmähenkeä, parantavat työtyytyväisyyttä ja lisäävät tuottavuutta ja antavat työntekijöille mahdollisuuden kehittää uusia taitoja.

**Vuonna 2011 komissio käynnisti aloitteita, joilla pyritään edistämään vapaaehtoistoimintaa sen työntekijöiden keskuudessa. Tällaisia ovat työntekijöille intranetin kautta annettavat tiedot vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista ja hyvistä toimintatavoista sekä käytännön ohjeet niille, jotka haluavat osallistua vapaaehtoistoimintaan.**<sup>27</sup>

<sup>24</sup> Urheilua koskeva valkoinen kirja, KOM(2007) 391 lopullinen, 11.7.2007.

<sup>25</sup> ”Volunteering in the European Union” (GHK 2010), s. 216.

<sup>26</sup> ”Volunteering in the European Union” (GHK 2010), s. 214–215; siinä viitataan myös urheilujärjestöjen tuloihin.

<sup>27</sup> Ks. <http://myintracomm.ec.europa.eu/serv/en/Volunteering/>. Komission työntekijät myös organisoivat hyväntekeväisyysaloitteita, kuten Schuman Trophy, ”Shoobox for the homeless” -kampanja, syöpätukiryhmä, EU delegation of ATD Quart Monde sekä hiljattain perustettu GIVE EUR-HOPE -järjestö.

## 2.2.7. EU:n suhteet kolmansiin maihin ja vapaaehtoistoiminta

### 2.2.7.1. Kolmansien maiden vapaaehtoisten liikkuvuuden edistäminen EU:ssa

Olisi myös tunnustettava ne kaikille koituvat edut, kun kolmansista maista tulee vapaaehtoisia EU:hun. Tähän liittyen neuvoston direktiivissä 2004/114/EY<sup>28</sup> luodaan yhteisille vähimmäisedellytyksille puitteet, joita sovelletaan kolmansien maiden vapaaehtoisten maahantuloon ja oleskeluun ja jotka eivät riipu isäntämaan työmarkkinatilanteesta. Näiden säännösten täytäntöönpano on jäsenvaltioille vapaaehtoista.

**Vuonna 2011 komissio julkaisee raportin neuvoston direktiivin 2004/114/EY soveltamisesta ja harkitsee muutosten ehdottamista tarpeen mukaan.**

### 2.2.7.2. Humanitaarinen apu ja vapaaehtoistoiminta

Tärkeimpänä eurooppalaiset pitävät vapaaehtoistoimintaa solidaarisuuden ja humanitaarisen avun alalla, ja Euroopan komissio suhtautuu vakavasti Euroopan kansalaisten mielipiteeseen: Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 214 artiklan perusteella komissio valmistelee Euroopan humanitaarisen avun vapaaehtoisjoukkojen perustamista, jotta Euroopan nuoret voisivat osallistua unionin yhteisen humanitaarisen avun toimiin.<sup>29</sup>

Tämä uusi rakenne tarjoaa eri jäsenvaltioista tuleville vapaaehtoisille mahdollisuuden työskennellä yhdessä EU:n humanitaarista apua koskevissa yhteisissä hankkeissa konkreettisenä solidaarisuuden osoituksena hädässä olevia ihmisiä kohtaan. Sen myös odotetaan luovan uusia mahdollisuuksia Euroopan kansalaisten, etenkin nuorten, osallistumista varten. Euroopan vapaaehtoisten aktivoimisella pyritään myös vahvistamaan paikallista kapasiteettia; tällä alalla vapaaehtoistoinnalla voi olla suuria vaikutuksia. Katastrofivalmiuteen ja jälleenrakennustoimiin liittyvällä vapaaehtoisten tuella edistetään erityisesti perustan luomista kestäväen kehityksen prosesseille, jotka liittyvät kriisejä edeltäviin ja niiden jälkeisiin EU:n toimiin humanitaarisen avun alalla.

**Vuonna 2011 komissio rahoittaa pilottihankkeita, joilla pyritään valitsemaan, kouluttamaan ja lähettämään toimimaan ensimmäiset Euroopan humanitaarisen avun vapaaehtoisjoukkojen vapaaehtoiset. Pilottivaiheen sekä tarkastelujen ja kuulemisten samoin kuin kansallisten ja kansainvälisten organisaatioiden vuosien kokemusten pohjalta tehdyn vaikutusten arvioinnin tulosten perusteella komissio pystyy tekemään ehdotuksen asetukseksi, jolla perustetaan Euroopan humanitaarisen avun vapaaehtoisjoukot vuonna 2012.**

### 2.2.7.3. Kehitysyhteistyöpolitiikka ja vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoisilla voi olla merkittävä rooli kehitysyhteistyössä joko yksittäisinä vapaaehtoistyöntekijöinä tai kansalaisjärjestöjen harjoittamien toimien puitteissa. Yleisesti

<sup>28</sup> Neuvoston direktiivi 2004/114/EY, annettu 13. joulukuuta 2004, kolmansien maiden kansalaisten opiskelua, opiskelijavaihtoa, palkatonta harjoittelua tai vapaaehtoistyötä varten tapahtuvan maahanpääsyn edellytyksistä (EUVL L 375, 23.12.2004, s. 12).

<sup>29</sup> ”Kansalaisten solidaarisuuden ilmaiseminen vapaaehtoistyön avulla – Alustavia pohdintoja Euroopan humanitaarisen avun vapaaehtoisjoukoista”, KOM(2010) 683 lopullinen, 23.11.2010.

vapaaehtoistyöllä vahvistetaan näiden organisaatioiden harjoittaman toiminnan tehokkuutta ja niiden voittoa tavoittelematonta luonnetta.

Komissio ei tue suoraan yksittäisiä vapaaehtoistyöntekijöitä mutta antaa tukea epäsuorasti hyödyntäen EU:n oikeudellisia ja rahoitusvälineitä ja antaa tukea hankkeille, joilla edistetään kansalaisjärjestöjen toimintaa. Näiden ryhmien panos kehitysyhteistyöpolitiikan suunnittelussa kaikkialla kehitysmaissa on kasvamassa; ne ottavat etenkin enemmän vastuuta köyhyyden vähentämisestä. Vaikka komissio nojautuu huomattavassa määrin kansalaisjärjestöihin EU:n kehitysyhteistyöpolitiikan täytäntöönpanossa, on kuitenkin viime kädessä näiden järjestöjen itse päätettävissä, turvautuvatko ne vapaaehtoistyöntekijöiden vai palkallisen ammattihenkilöstön palveluihin joko Euroopassa tai muualla maailmassa.

### **3. PÄÄTELMÄT: TULEVAT TOIMET**

Vapaaehtoistoiminta on osa yhteiskuntarakennetta. Se tukee osallisuuden ja kansalaisuuden perusarvoja. Sen vuoksi Euroopan komissio korostaa vapaaehtoistoiminnan merkitystä vuoden 2011 teemavuoden aikana. Komissio työskentelee yhdessä kaikkien asiaan liittyvien sidosryhmien kanssa varmistaakseen teemavuoden merkityksellisen ja kestäväen vaikutuksen.

Euroopan teemavuoden aikana täydennetään ja kehitetään edelleen seuraavia päätelmiä:

- Vapaaehtoistoiminta saa merkittävästi aikaan henkistä ja sosiaalista pääomaa, on väylä integroitumiseen ja työllisyyteen ja keskeinen tekijä sosiaalisen koheesion parantamisessa. Se on erittäin näkyvä ilmaisu Euroopan kansalaisuudesta, kun vapaaehtoiset muokkaavat osaltaan yhteiskuntaa ja auttavat tarpeessa olevia ihmisiä.
- Sen potentiaalia voidaan kehittää entisestään Eurooppa 2020 -kasvustrategian puitteissa. Vapaaehtoiset ovat merkittävä resurssi talouden ja yhteiskunnan kannalta, mutta heitä ei pidä pitää vaihtoehtona normaalille työvoimalle.
- Edistämällä valtioiden rajat ylittävää vapaaehtoistoimintaa yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa ja EU:n rahoitusohjelmien kautta EU lisää kansalaistensa liikkuvuutta ja kulttuurienvälistä oppimista sekä vahvistaa heidän eurooppalaista identiteettiään.

#### ***Toimintalinjoja koskevat suositukset jäsenvaltioille***

Toissijaisuusperiaatteen mukaisesti komissio ei aio edistää vain yhtä vapaaehtoistoiminnan mallia tai yhdenmukaistaa vapaaehtoistoimintakulttuuria paikallis- ja aluetasolla. Komissio kuitenkin suosittelee jäsenvaltioille, että ne hyödyntäisivät paremmin vapaaehtoistoiminnan potentiaalia seuraavin tavoin:

- Maissa, joissa vapaaehtoistoiminnalta puuttuvat puitteet ja joissa vapaaehtoistointaperinteet tai -kulttuuri on heikko, oikeudellisten puitteiden laatiminen voisi tarjota kannustimia vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi.
- Vapaaehtoistoimintaa koskevaa tutkimusta ja tiedonkeruuta olisi kannustettava kansallisella tasolla. Tässä yhteydessä suositellaan

Kansainvälisen työjärjestön ILO:n oppaan ("Manual on the Measurement of Volunteer Work") ja YK:n käsikirjan ("Handbook on Non-Profit organisations") käyttöä.

- Vapaaehtoistoiminnassa epävirallisen oppimisen kautta hankittujen taitojen ja pätevyyksien tunnustaminen on keskeisen tärkeää, koska se motivoi vapaaehtoisia ja luo siltoja vapaaehtoistoiminnan ja koulutuksen välille.
- Jäsenvaltioiden olisi poistettava vielä jäljellä olevia esteitä, jotka suoraan tai epäsuorasti haittaavat vapaaehtoistoimintaa yleensä ja valtioiden rajat ylittävää vapaaehtoistoimintaa erityisesti.
- Jäsenvaltioita kehoitetaan antamaan muista maista tuleville vapaaehtoisille pääsy kansallisiin vapaaehtoistoiminnan järjestelmiin vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi Euroopan unionissa.

### ***Konkreettisia toimia vapaaehtoistoiminnan tunnustamiseksi ja edistämiseksi EU:n tasolla***

EU on sitoutunut huolehtimaan Euroopan vapaaehtoistyön teemavuoden 2011 pitkäaikaisesta seurannasta ja jatkamaan vuoropuhelua asiaan liittyvien sidosryhmien kanssa vapaaehtoistoimintaan liittyvillä eri toiminta-aloilla.

- Komissio ehdottaa Euroopan humanitaarisen avun vapaaehtoisjoukkojen perustamista vuonna 2012.
- EU:n eri toiminta-alojen rahoitusohjelmia kohdennetaan vapaaehtoistoimintaan ja valtioiden rajat ylittävän toiminnan lisäämiseen.
- Komissio toteuttaa toimia, jotta EU:n kansalaisten ja sidosryhmien olisi helpompi saada yleiskäsitys eri rahoitusohjelmista, joita voidaan hyödyntää vapaaehtoistoiminnassa.
- Komissio on halukas tutkimaan tarkemmin mahdollisuuksia vahvistaa vapaaehtoistoiminnan ja terveyden/hyvinvoinnin välistä yhteyttä, etenkin ikääntyvä yhteiskunta huomioon ottaen.
- Nuorten vapaaehtoisten liikkuvuutta koskevan suosituksen täytäntöönpanosta vuonna 2012 annettavien jäsenvaltioiden raporttien perusteella komissio tekee ehdotuksia jatkokehityksestä.
- Komissio saattaa esittää ehdotuksia, jotka kohdistuvat erityisesti vapaaehtoistoimintaan osana EU:n työllisyysstrategiaa, köyhyyden ja syrjäytymisen torjuntaa sekä komission "Uudet taidot uusia työpaikkoja varten" -aloitetta.
- Komissio on laatimassa ehdotusta neuvoston suositukseksi epävirallisen ja arkioppimisen hyväksymisestä, mukaan luettuna vapaaehtoistoiminnan kautta hankittujen taitojen tunnustaminen.

- Tuleva eurooppalainen osaamispassi antaa ihmisille mahdollisuuden pitää kirjaa taidoistaan ja kyvyistään, jotka he ovat hankkineet vapaaehtoistoiminnassa.
- Komissio ottaa tulevan Euroopan kansalaisten teemavuoden 2013 aikana asianmukaisesti huomioon vapaaehtoistyön ja edistää erityisesti valtioiden rajat ylittävää vapaaehtoistyötä.